

Hailuodon kunnanvaltuustolle

ARVIOINTIKERTOMUS

Toiminnallisten ja taloudellisten
tavoitteiden toteutumisesta vuonna 2015

25.5.2016

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tarkastuslautakunnan toiminta	3
2. Uudet ja uusittavat ohjelmat	4
3. Vuoden 2014 arviointikertomuksen aiheuttamat toimenpiteet	5
4. Hailuodon kunnan tulo- ja menorakenne vuosina 2009 – 2015	6
5. Konsernitilinpäätös	9
6. Tulosalueiden tavoitteiden toteutuminen	9
7. Tukipalveluiden järjestäminen	12
8. Lopuksi	13

1. Tarkastuslautakunnan toiminta

Valtuusto on asettanut tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten.

Uusi kuntalaki tulee voimaan vaiheittain. Sidonnaisuuksia koskeva ilmoittautumisvelvollisuus koskee seuraavissa kuntavaaleissa valittavia päättäjiä, joiden toimikausi alkaa 1.6.2017. Ilmoitukset tehdään tarkastuslautakunnalle kahden kuukauden kuluessa valinnasta.

Kuntalain luvut, jotka ovat tulleet voimaan jo 1.5.2015:

1 luku	Yleiset säännökset
2 luku	Kunnan tehtävät ja järjestämisvastuu
3 luku	Valtion ja kunnan suhde
8 luku	Kuntien yhteistoiminta
9 luku	Kunnallinen liikelaitos
11 luku	Henkilöstö
13 luku	Kunnan talous
14 luku	Hallinnon ja talouden tarkastus
15 luku	Kunnan toiminta markkinoilla

Uusi kuntalaki edellyttää, että kunnilla on oltava selkeä strategia ja sen toteutumista seuraavat mittarit. Mittarit kertovat ja eurot puhuvat. Tärkeää on tunnistaa myös toiminnassa riskit ja osata varautua niihin.

Uuden kuntalain 121 §:ssä määritellään tarkastuslautakunnan tehtävät. Tarkastuslautakunta

1. valmistelee
 - hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat valtuustolle.
 - toimintaansa koskevat hallintosääntömääräykset ja oman talousarvionsa kunnanhallitukselle, joka voi poiketa esityksistä perustellusta syystä.
2. arvioi
 - valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen koko kuntakonsernissa.
 - toiminnan järjestämisen **tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden** (uusi tehtävä).
3. laatii arviointisuunnitelman ja arviointikertomuksen, väliarviointit mahdollisia. Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.
4. valvoo **sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden** noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi sekä ylläpitää sidonnaisuusrekisteriä (uusi tehtävä).

Kuntalain lisäksi tarkastuslautakunnan toimintaa sääntelee valtuuston hyväksymä hallintosääntö.

Hallintosäännössä valtuusto vastuuttaa lautakunnan

- **seuraamaan** tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista, ja muutoinkin tilintarkastajan tehtävien suorittamista sekä tekemään tarvittaessa esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi.
- **huolehtimaan** siitä, että tilintarkastusta varten on **tarpeelliset voimavarat**, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.
- **tekemään aloitteita ja esityksiä** lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hailuodon kunnan konserniohjeissa määritellään mm. tarkastuslautakunnan asema konsernin arvioinnissa. Tarkastuslautakunnan tehtävä on mm. arvioida valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista työyhteisössä.

Hallintosääntö ja konserniohje vaativat uudistusta uuden kuntalain mukaisiksi.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt tarkastuslautakunnan kokoonpanoksi valtuustokaudelle 2013–2016:

pj. Rantasuo Pirkko	varaj. Ruonala Heidi
vpj. Louhimaa Raili	varaj. Isola Paavo
Iljana Mikko	varaj. Rantasuo Toni

Vuoden 2015 arvioinnissa on huomioitu lautakunnan jäsenten esteellisyys: Mikko Iljana on sivistyslautakunnan jäsen, minkä vuoksi hän on esteellinen sivistystoimen asioiden arvioinnissa. Raili Louhimaa on ilmoittanut esteellisyytensä perusturvan tulosityksikön arviointiin eikä ole osallistunut arviointiin siltä osin.

Tarkastuslautakunta, tilintarkastus ja tarkastustoimi

Valtuusto valitsi kilpailutuksen jälkeen 25.6.2013 kunnan tilintarkastusyhteisöksi KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:n, vastuullisena tilintarkastajana JHTT Paula Hellén-Toivanen. Vuonna 2015 vastuullisen tilintarkastajan varahenkilönä on toiminut JHTT, KHT Tapio Raappana ja avustavina tarkastajina KHT Juho Rautio ja asiantuntija Annika Poikajärvi. Alv-kysymyksistä tarkastusryhmässä vastaa KTM Tero Takalo.

Lautakunta on hyväksynyt tilintarkastajan tilintarkastussuunnitelman ja työohjelman. Osavuosi-katsauksien lisäksi tilintarkastaja on raportoinut lautakunnalle tilintarkastuksen etenemisestä ja keskeisistä havainnoista sekä suullisesti että kirjallisesti. Tilintarkastusyhteisö on suorittanut myös Hailuodon Vesihuolto Oy:n tilintarkastuksen.

Tarkastuslautakunta kokoontui vuonna 2015 kuusi kertaa. Tarkastuslautakunnan määräraha oli 10.000 euroa. Määrärahasta käytettiin 73,2 % eli 7.316 euroa.

Vuoden 2015 toiminnan arviointia varten lautakunta on seurannut systemaattisesti valtuuston, lautakuntien ja kunnanhallituksen toimintaa saamiensa tietojen puitteissa. Tarkastuslautakunta on tutustunut toimielinten pöytäkirjoihin ja muihin asiakirjoihin sekä haastatellut kokouksissaan kunnanjohtajaa, sivistystoimen johtajaa, perusturvajohtajaa sekä teknistä johtajaa.

2. Uudet ja uusittavat ohjelmat

Valtuusto on vuoden 2015 aikana hyväksynyt seuraavat ohjelmat ja ohjeet: Hailuodon kunnan sijoitustoiminnan perusteet (KV 23.2.2015), Suunnitelmapoistojen perusteet (KV 23.2.2015) ja Kuntastrategia (KV 3.6.2015).

Hallintosääntö (vuodelta 2009) ja **Konserniohje** (vuodelta 2010) tulisi päivittää vastaamaan kuntalakia ja muita kunnan toimintaa ohjaavia ohjeita. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tulisi harkita kuntakonsernin sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvien tehtävien ja vastuunjaon sisällyttämistä uusittavaan hallintosääntöön. Hallintosäännön uudistuksessa tulisi huomioida kunnan-hallituksen velvollisuus vuosittain toimintakertomuksessa raportoida sisäisen valvonnan ja riskien-hallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Viime valtuustokaudella hyväksytty **Hailuodon kunnan elinkeino- ja kehittämisohjelma 2011 – 2021** olisi myös päivitettävä. Valtuuston päätöksen mukaan ohjelma tulisi päivittää valtuustokausittain viimeistään valtuustokauden puolivälissä.

Lahjoitusrahastojen sääntöä on valmisteltu vuodesta 2013 alkaen. Sääntö on ollut lausunto-kierroksella lautakunnissa vuonna 2014 ja jäänyt sen jälkeen valmisteltaviin asiakirjoihin.

Säännön puuttuminen on johtanut mm. siihen, että avustusanomuksista tehdään lautakunnissa kielteisiä päätöksiä vedoten rahastosäännön uudistukseen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vanhat toimintatavat ovat voimassa siihen asti, kunnes uudet toimintatavat on hyväksytty. Rahastojen varojen myöntämistä ei tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan voi keskeyttää sillä perusteella, että rahastosäännön uudistus on kesken.

3. Vuoden 2014 arviointikertomuksen aiheuttamat toimenpiteet

Kunnanhallitus on kokouksessaan 4.4.2016 hyväksynyt selvityksen vuoden 2014 arviointikertomuksessa esitetystä keskeisistä toimenpiteistä. Selvitys on annettu kunnanvaltuustolle tiedoksi. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan annettuja määräaikoja tulisi noudattaa. Tarkastuslautakunta toivoo, että asiaa käsiteltäisiin myös tulosalueilla ja mahdollisesti myös lautakunnissa.

Useat arviointikertomuksessa tehdyt kehitysehdotukset ovat toteutuneet tai toteutumassa; toimintakertomuksessa on esitetty henkilöstöä koskevia tietoja huomattavasti laajemmin kuin aikaisemmin, kiinteistöjen sisäinen vuokra toteutuu vuonna 2016, myös rakennusten korjausvelan suuruutta on selvitetty.

Valtuuston tiedonsaanti taloudellisesta tilanteesta

Valtuuston tiedonsaanti taloudellisesta tilanteesta ei ole juuri parantunut. Sisäisen valvonnan ohjeen mukaisista raporteista on toimitettu raportti heinäkuun lopun tilanteesta. Raportti ei sisältänyt ennustetta tilikauden tuloksesta koko kuntaa koskien, eikä siinä myöskään selvitetty syitä erittäin myönteiselle vuosikatteelle. Yksiköt olivat omalta osaltaan arvioineet omaa tulostaan.

Valtuustolle ei ole esitetty sisäisen valvonnan ohjeen mukaista välitilinpäätöstä syyskuun lopun tilanteesta. Välitilinpäätös, joka yleensä sisältää myös arvion tilikauden tuloksesta, olisi helpottanut valtuuston veroäyriä ja vuoden 2016 talousarviota koskevaa päätöksentekoa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinnan perusteet

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt ohjeen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ohjeen 1.10.2013. Toimintakertomuksessa riskiarviointi keskittyy ulkoisiin riskeihin mm. valtionavun muutoksiin. Riskejä voidaan jakaa monella tavalla. Kuvassa 1 on kuvattu kuntakonsernin riskikenttä.

Kuva 1. Kuntakonsernin riskikenttä (lähde: Porvoon kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet KV 25.3.2015).

Erityisesti tarkastuslautakunta on huolissaan kapean organisaation henkilöstöriskeistä. Avainhenkilöiden mahdolliset pitkäaikaiset poissaolot tai irtisanoutumiset voivat vaarantaa kunnan palvelujen toimivuuden, jos näihin riskeihin ei ole varauduttu. Tarkastuslautakunta uskoo, että huomattava osa riskeistä on yksiköissä tiedostettu ja kirjattukin, mutta suosittaa, että valtuusto hyväksyisi myös riskienhallinnan perusteet. Yhtenäisten ohjeiden pohjalta yksiköt kartoittaisivat omaan toimintaansa liittyvät riskit ja kirjaavat toimenpiteet riskin ennakkoimiseksi ja hallitsemiseksi. Yhtenäisillä ohjeilla varmistettaisiin yhtenäinen riskien kartoitus ja niihin varautuminen.

4. Hailuodon kunnan tulo- ja menorakenne vuosina 2009 – 2015

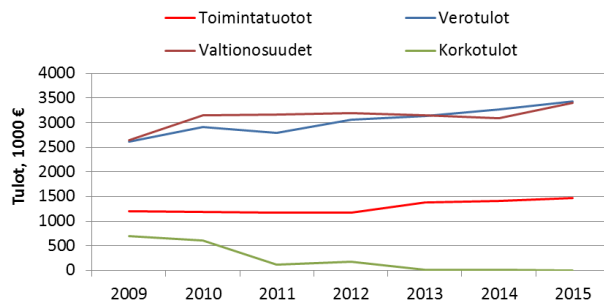
Hailuodon kunnan tilinpäätös vuodelta 2015 on ylijäämäinen, +242.281 euroa. (Vuonna 2014 alijäämä oli -485.205 euroa ja vuonna 2013 -616.374 euroa).

Vuosikate (toiminnan tulot-menot) kääntyi positiiviseksi ja oli 533 tuhatta euroa ylijäämäinen. Jos laajakaistahankkeelle varattua 200.000 euroa ei oteta huomioon (kirjattu toimintamenoihin), vuoden 2015 vuosikate olisi 733 tuhatta euroa ylijäämäinen. (Talousarviossa laajakaistahankkeen meno-hankkeelle osoitettu määräraha oli kirjattu tuloslaskelman Satunnaisiin eriin.) Ylijäämä on kertynyt perusturvan talousarvion alituksesta sekä arvioitua suuremmista verotulosta ja valtionosuuksista.

Tilikauden tulosta tarkasteltaessa on huomattava, että toimintakate (tulot-menot) parani vain 100 tuhannella eurolla edelliseen vuoteen verrattuna (v. 2014 -6.447 ja v. 2015 -6.346 tuhatta euroa).

Kuvissa 2 ja 3 luodaan katsaus Hailuodon kunnan merkittävimpiin tulo- ja menolähteisiin. Kuvissa 4 ja 5 on esitetty tulot ja menot osastoittain ja kuvassa 6 investoinnit nettona. Kuvassa 6 luodaan katsaus vuosikatteeseen ja tilikauden tulokseen edellisten kuuden vuoden aikana. Lähteenä on käytetty Hailuodon kunnan tilinpäätöksiä vuosilta 2009–2015.

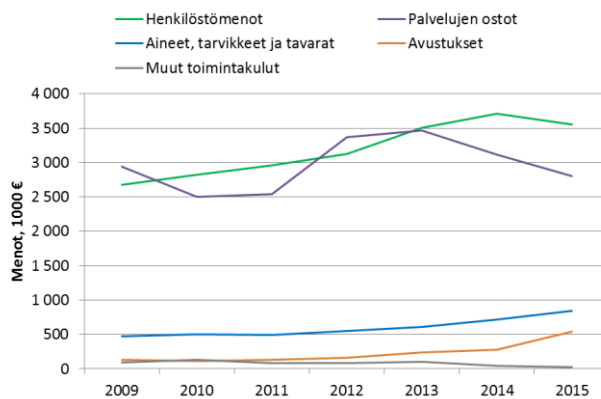
Hailuodon kunta, merkittävimmät tulolähteet

Viereisessä kuvassa on kuvattu Hailuodon kunnan merkittävimmät tulolähteet vuosina 2009–2015. Positiivista on, että verotulot ovat kasvaneet neljättä vuotta peräkkäin. Valtionosuudet ovat kääntyneet nousuun vuonna 2015. Toimintatuotot kasvoivat hieman edellisestä vuodesta. Korkotuottoja kunta ei ole saanut juuri lainkaan viiden viime vuoden aikana johtuen heikoista korkomarkkinoista.

Kuva 2. Hailuodon kunnan merkittävimmät tulolähteet vuosina 2009–2015.

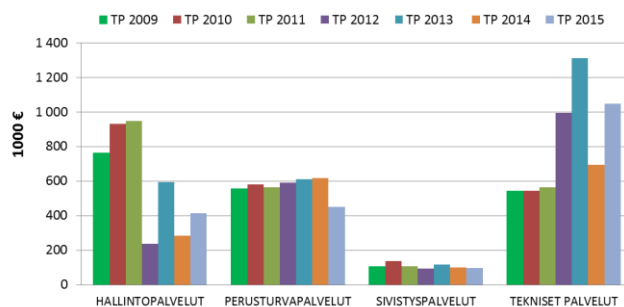
Hailuodon kunta, menorakenne

Viereisessä kuvassa on kuvattu Hailuodon kunnan menorakenteen muutokset vuosina 2009–2015. Kuvaajasta nähdään, että henkilöstömenot ja palveluiden ostot ovat kaksi suurinta menoerää. Henkilöstömenot ovat kääntyneet hienoiseen laskuun. Palveluiden ostot ovat jatkaneet laskuaan. Avustukset ovat nousseet huomattavasti vuonna 2015, mutta sen selittää Hailuodon kunnan myöntämä avustus Hailuodon laajakaistaosuuskunnalle. Aineiden ja tarvikkeiden nousua selittävät polttoaineen jakelu ja lämpölaitos.

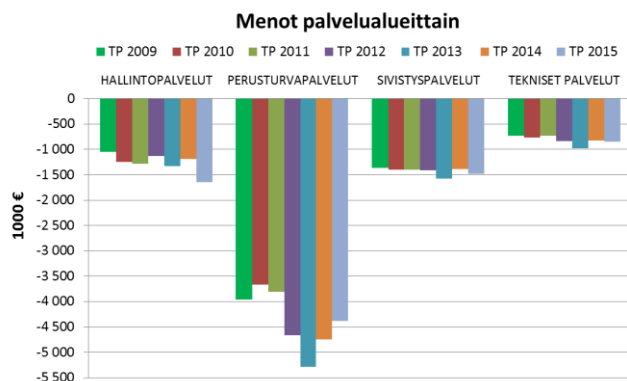
Kuva 3. Hailuodon kunnan menorakenne vuosina 2009–2015.

Tulot palvelualueittain

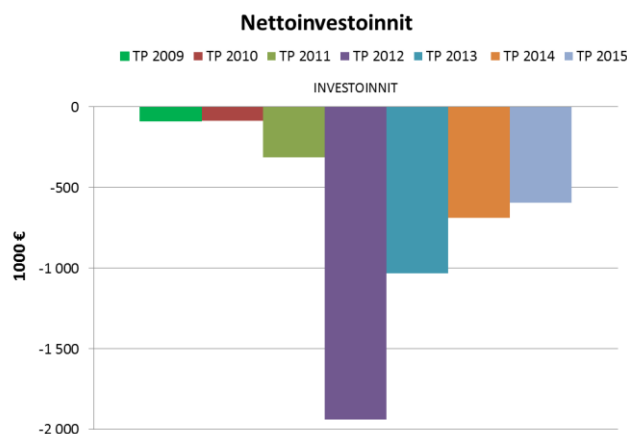
Viereisessä kuvassa on kuvattu kunkin palvelualueen tulot (sis. sisäiset ja ulkoiset erät) Hailuodon kunnassa vuosina 2009–2015. Tuloissa on muutoksia johtuen lähinnä sisäisten erien kohdistamisesta ja satunnaisista tuloneristä.

Kuva 4. Tulot palvelualueittain vuosina 2009–2015.

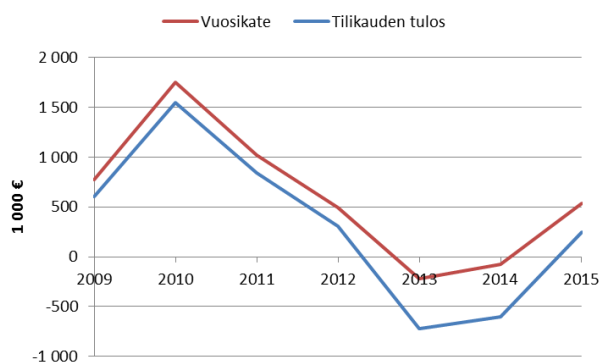
Viereisessä kuvassa on kuvattu kunkin palvelualueen menojen (sis. sisäiset ja ulkoiset erät) yhteenlaskettu osuus Hailuodon kunnassa vuosina 2009–2015. Perusturvapalveluiden menot ovat laskeneet toista vuotta peräkkäin. Sivistyspalveluiden menot ovat pysyneet samalla tasolla viimeiset seitsemän vuotta.

Kuva 5. Menot palvelualueittain vuosina 2009–2015.

Viereisessä kuvaajassa on esitetty investoinnit nettona. Nettoinvestoinnit verrattuna edelliseen vuoteen ovat pysyneet kutakuinkin samalla tasolla.

Kuva 6. Nettoinvestoinnit vuosina 2009–2015.

Viereisessä kuvassa on kuvattu vuosikate ja tilikauden tulos vuosina 2009–2015. Käyrien välinen ero on vuotuisten poistojen määrä. Trendi on ollut laskeva vuodesta 2010 lähtien, mutta vuodesta 2014 lähtien suuntaus on ollut nouseva. Kuvaajan lukuihin ei ole tehty asukas-lukukorjauksia.

Kuva 7. Hailuodon kunnan vuosikate ja tilikauden tulos vuosina 2009–2015.

Toimintakertomuksessa sivulla 27 olevassa kuvassa (Kumulatiivinen vuosikate kuukausittain) on kuvattu vuosikatteen kuukausittaista kehitystä vuonna 2015. Kuviosta voidaan havaita, että marras-joulukuulla tehdään runsaasti meno- ja muistiotosittekirjauksia, jotka heikentävät vuosikatetta jyrkästi. Menot pitäisi kontrolloida kuukausittain, jotta kirjanpito antaisi oikean kuvan kehityksestä niin talousarviota varten kuin vuosituloksen ennustamista varten.

Toimintakertomuksessa on kuvattu tarkasti eri palvelualueiden ja koko konsernin tulosta ja poikkeamia niissä. Tarkastuslautakunta toivoo, että jatkossa toimintakertomukseen saadaan verrokkiaineisto edelliseltä tilikaudelta ja että toimintakertomuksessa keskitytään olennaisiin asioihin.

Vuosien 2013 ja 2014 investoinnit (yhteensä noin 1.8 milj. eur) rahoitettiin kokonaisuudessaan kassavaroilla. Vuoden 2015 talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuusto myönsi hiukan yli 1 milj. euron lainanottovaltuudet. Vuonna 2015 investoinnit olivat 600.000 euroa nettona. Miljoonan euron lainan nosto paransi siten kassatilannetta noin 400.000 eurolla, mikä vaikutti kassan riittävyyttä kuvaavaan tunnuslukuun. (Kassan riittävyys/pv. 2015 131 pv; 2014 78 pv; 2013 98 pv). Lainamäärä vuoden 2015 lopussa oli 1.975 €/asukas (vuoden 2014 lopussa 1.066 €/asukas).

5. Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty tytäryhtiöt Hailuodon Vesihuolto Oy ja As Oy Mäntyvilikki II sekä kuntayhtymät Pohjois-Pohjanmaan Liitto, Pohjois-Pohjanmaan Sairaanhoidopiiriin kuntayhtymä ja Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä. Hailuodon kunta on myynyt tilikauden aikana osuutensa Mäntyvilikin osakkeista.

Konsernin tilikauden tulos toteutui 156 tuhatta euroa ylijäämäisenä. Konsernitaseessa ylijäämää on vuoden 2015 ylijäämän yhdistelyn jälkeen 6.656 tuhatta euroa. Oma pääoma konsernin osalta on yhteensä 10,011 milj. euroa. Hailuodon vesihuollon poistosuunnitelmaa ei ole muutettu vastaamaan kunnan poistosuunnitelmaa.

Uudessa kuntalaissa korostuu konserniajattelu. Talouden tunnusluvut tullaan jatkossa laskemaan konsernitaseella. Talouden tasapainottamisessa on huomioitava kuntakonserni kokonaisuudessaan. Omistajaohjauksen rooli korostuu.

Kriisikuntakriteerit tulevat muuttumaan vuonna 2017, jolloin uusi kuntalaki tulee voimaan tuolta osin. Tuolloin valtiovarainministeriön arvioinnissa otetaan huomioon mm. kunnan taseeseen kertynyt alijäämä sekä **koko kuntakonsernin tilinpäätöksestä** laskettavat tunnusluvut; esim. kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä asukasta kohden kertynyt alijäämä, kunnan rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut. Tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Tilastokeskuksen ylläpitämistä konsernitilinpäätösten tiedoista (KuntaL 118 §)

Kunnanhallitus ei ole käsitellyt lämpövoimalaitoksen yhtiöittämistä.

6. Tulosalueiden tavoitteiden toteutuminen

Uusi kuntalaki velvoittaa tarkastuslautakunnan arvioimaan, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Uuden lain mukaan on arvioitava toiminnan ja talouden tavoitteiden lisäksi myös **toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta**. Tarkastuslautakunnan arvio perustuu talousarvioon. Vuoden 2015 talousarviossa ei ole asetettu toiminnan tuloksellisuutta kuvaavia tunnuslukuja, minkä vuoksi tarkastuslautakunta ei ole tehnyt arviota toiminnan tuloksellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta.

Valtiovarainministeriöllä ja Kuntaliitolla on ollut hankkeita, joissa pyritään määrittelemään kunnille yhteisiä tuloksellisuuden mittareita. Tuloksellisuusmittareita tulisi ottaa käyttöön tulevissa talousarvioissa.

Valtuuston hyväksymän talousarvion mukaan käyttötalouden sitovuustasona on tulosalueen toimintakate. Kuntalain 110 § edellyttää, että toiminnassa ja taloudenhoidossa noudatetaan talousarviota. Talousarvion muutokset hyväksyy kunnanvaltuusto, eli mm. talousarvion merkittävät ylitukset on tilivuoden aikana käsiteltävä valtuustossa.

Eri vuosien tietojen vertailtavuutta vaikeuttaa mm. sisäisen vuokrien sekä vuokratulojen kirjausten muutokset.

Hallintopalveluiden tavoitteiden toteutuminen

Hallintopalveluiden tulosalue ylitti palvelualueen tulosalueiden yhteenlasketun toimintakatteen 159 tuhannella eurolla. Tulosalueista ylittivät talousarvion sitovan määrärahan kunnanhallitus sekä elinkeinopalvelut. Laajakaistaosuuskunnalle myönnetty avustus on talousarviosta poiketen kirjattu kunnanhallituksen menoksi. Elinkeinopalveluiden ylitys olisi vaatinut tarkemman selvityksen.

Vuonna 2014 hallintopalveluiden tulosalueen toimintakate oli 908 tuhatta euroa, joka on 324 tuhatta euroa pienempi kuin vuonna 2015. Vuosien toimintakatteet eivät ole vertailukelpoisia mm. sisäisten vuokrien erilaisen kirjauksen vuoksi.

Toimintakertomuksessa on kuvattu strategian mukaisten tavoitteiden toteutuminen. Osa tavoitteista ei ole toteutunut.

Taulukko 1. Hallintopalveluiden toimintakatteen toteutuminen (sisältää sisäiset erät):

Tulosalue	talousarvio	toteutuma	ylitys/alitus €	toteuma %
Kunnanvaltuusto	-19 262	-12 156	-7 106	63,1
Tarkastustoimi	-10 000	-7 316	-2 684	73,2
Vaalit	-1 860	-1 892	32	101,7
Kunnanhallitus	-95 874	-185 839	89 965	193,8
Hallintopalvelut	-945 760	-848 820	-96 940	89,8
Kaavoituspalvelut	-28 000	0	-28 000	0,0
Elinkeinopalvelut	27 329	-176 538	203 867	-646,0
Yhteensä	-1 073 427	-1 232 561	159 134	114,8

Perusturvapalveluiden tavoitteiden toteutuminen

Perusturvan vuoden 2015 budjetti oli 4.344 tuhatta euroa ja käyttö 3.929 tuhatta euroa. Vuoden 2014 myönnetty määräraha oli 3.984 tuhatta euroa ja toteuma 4.123 tuhatta euroa. Eli vuonna 2015 toteutunut toimintakate oli noin 194 tuhatta euroa pienempi kuin vuonna 2014. Vuodelle 2015 perusturvapalveluihin budjetoitiin 360 tuhatta euroa enemmän kuin vuonna 2014.

Vuonna 2014 sosiaalipalvelujen budjetti (toimintakatetavoite) oli 1.554 tuhatta euroa ja toteuma 1.749 tuhatta euroa. Sosiaalipalvelujen menot kasvoivat vuoteen 2014 verrattuna noin 50 tuhatta euroa. Terveyspalveluiden vuoden 2014 katetavoite oli 2.430 tuhatta euroa ja toteuma 2.373 tuhatta euroa. Vuodelle 2015 oli budjetoitu lähes sama summa eli 2.463 tuhatta euroa ja toteuma oli 2.144 tuhatta euroa. Eli vuonna 2015 terveyspalveluihin meni 229 tuhatta euroa vähemmän kuin vuonna 2014.

Sosiaalipalveluiden toimintakate alittui johtuen ostopalveluiden menosäästöistä sekä ruoka- palveluiden yhdistämisestä. Alitus yhteensä 95 tuhatta euroa. Terveyspalveluissa toimintakate alittui johtuen sielläkin perusterveydenhuollon ostopalveluiden sekä erikoissairaanhoidon menosäästöistä. Alitus oli yhteensä 319 tuhatta euroa.

Terveyspalveluiden toimintakate parani vuodesta 2014. Vaikka toimintakate parantui edellisestä vuodesta, ei sen perusteella voi tehdä tulevaisuutta koskevia johtopäätöksiä, koska näin pienessä kunnassa pienetkin asiat mm. sairastavuudessa voivat aiheuttaa suuria menoeriä.

Perusturvapalveluissa toteutui myös lähes kaikki strategiaa tukevat toimenpiteet.

Taulukko 2. Perusturvapalveluiden toimintakatteen toteutuminen (sisältää sisäiset erät):

Tulosalue	talousarvio €	toteutuma €	poikkeama €	toteuma %
Sosiaalipalvelut	-1 880 699	-1 785 196	-95 503	94,9
Terveyspalvelut	-2 463 865	-2 144 104	-319 761	87,0
Yhteensä	-4 344 564	-3 929 300	-415 264	90,4

Taulukko 3. Perusturvan tuloslaskelmavertailu, vuodet 2011, 2014 ja 2015.

	2011	2014	2015
Toimintatuotot	566	617	452
Toimintakulut	3809	4741	4381
Toimintakate	-3243	-4124	-3929

Sivistyspalveluiden tavoitteiden toteutuminen

Kaikki sivistyspalveluiden tulosalueet alittivat sitovan määrärahan. Vuonna 2014 sivistyspalveluiden tulosalueiden yhteenlaskettu toteutunut toimintakate oli 1.287 tuhatta euroa. Vuonna 2015 kasvua edelliseen vuoteen on 95 tuhatta euroa.

Taulukko 4. Sivistyspalveluiden toimintakatteen toteutuminen (sisältää sisäiset erät).

Tulosalue	talousarvio €	toteutuma €	poikkeama €	toteuma %
Sivistyspalvelut	-38 902	-34 233	-4 669	88,0
Perusopetus	-802 461	-743 155	-59 306	92,6
Nuoriso- kulttuuri- ja liikuntapalvelut	-290 966	-253 191	-37 775	87,0
Varhaiskasvatus	-387 976	-353 237	-34 739	91,0
Yhteensä	-1 520 305	-1 383 816	-136 489	91,0

Taulukko 5. Sivistyspalveluiden tuloslaskelmavertailu, vuodet 2011, 2014 ja 2015.

	2011	2014	2015
Toimintatuotot	106	99	97
Toimintakulut	1397	1386	1481
Toimintakate	-1291	-1287	-1384

Sivistyspalveluissa kehitys on kuvatulla aikajaksolla ollut hyvin tasaista ja hienoinen kustannusten nousu selittyykin yleisellä kustannustason nousulla. Sivistystoiminnan tavoitteet toteutuivat pääsääntöisesti myös strategiaa tukevien toimenpiteiden osalta.

Yksikkö on kuvannut kattavasti strategisten tavoitteiden toteutumista.

Teknisten palveluiden tavoitteiden toteutuminen

Vuosien 2014 ja 2015 toimintakatteet eivät ole vertailukelpoisia mm. vuokratulojen erilaisen kirjaustavan vuoksi.

Taulukko 6. Teknisten palveluiden toimintakatteen toteutuminen (sisältää sisäiset erät)

Tulosalue	talousarvio €	toteutuma €	poikkeama €	toteuma %
Yhdyskuntapalvelut	-108 073	-111 334	3 261	103,0
Rakennusvalvontapalvelut	-40 541	-37 732	-2 809	93,1
Kiinteistöpalvelut	386 776	348 488	38 288	90,1
Yhteensä	238 162	199 422	38 740	83,7

Toimintakertomuksessa on selvitetty strategiaa tukevien toimenpiteiden toteutuminen. Kaikki tavoitteet eivät ole toteutuneet.

Sisäinen vuokra ja tiloista luopuminen

Sisäisten vuokrien tarkoitus on tehostaa tilankäyttöä kunnassa. Vuokrien avulla voidaan selvittää tilojen kokonaiskustannukset ja kohdistaa ne oikeille käyttäjille. Näin tilojen käyttäjät voivat itse harkita, miten he käyttävät tilaresurssejaan. Jotta sisäinen vuokrajärjestelmä toimisi oikein ja oikeudenmukaisesti, tilojen käyttäjillä tulisi olla mahdollisuus luopua heille tarpeettomista tiloista. Näin jokin muu instanssi kuten esimerkiksi kunnanhallitus vastaisi tyhjilleen jäävien tilojen salkutuksesta ja mahdollisesta kehittämisestä. Tehokas tilankäyttö johtaa tehokkaampaan ja taloudellisempaan toimintaan kussakin palveluyksikössä.

Investoinnit

Investointiosan määrärahat ja tuloarviot ovat valtuustoon nähden sitovia talousarvion mukaisesti hanketasolla. Toimintakertomuksessa on esitetty yhteenveto investointihankkeiden toteutumisesta. Avustuksia päiväkodin laajennukselle ja majakan korjaukselle yhteensä 89.604 euroa ei ole huomioitu investointituloina talousarviossa eikä talousarvion muutoksissa. Investointimenot toteutuivat nettona 81,2 %, määrärahan alitus oli 138 tuhatta euroa.

Investoinneista jäivät kokonaan toteutumatta majakan korjaus 1.000 euroa, Huikun kalasataman korjaus 1.000 euroa ja kiinteistötraktorin hankinta 40.000 euroa. Investointimäärärahat tulisi myöntää talousarviossa vain sellaisille investointihankkeille, joilla on olemassa selvä toteutussuunnitelma ja aikataulu.

Tarkastuslautakunta toteaa, että määrärahan ylityksiin (esim. paloaseman laajennus) ja hankintojen siirtämisiin (esim. kiinteistötraktori) olisi pitänyt hakea lupa kunnanvaltuustolta. Talousarvo on luottamushenkilöitä ja virkamiehiä sitova asiakirja.

7. Tukipalveluiden järjestäminen

Taloudellisen tilanteen seuranta edellyttää tehokasta ja oikea-aikaista raportointia. Vaikka kirjanpito onkin ulkoistettu Monetra Oy:lle ja tietoa on käyttäjien saatavana päivittäin, tehokas taloushallinto edellyttää tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan sitä, että tietyt toiminnot, esim. yhteenveto-raporttien tuottaminen, on keskitetty.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Hailuodon kunnan tulisi harkita eri hallintoyksiköiden **tukipalveluiden (henkilöstöhallinto, talous, toimistopalvelut) henkilöstön** yhdistämistä yhdeksi palvelukeskukseksi. Tukipalveluiden yhdistäminen vähentäisi organisaation haavoittuvuutta, lisäisi henkilöstön motivaatiota moniosaajina ja toisi myös taloudellisia hyötyjä. Erityisesti kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että hallinnosta löytyy aina ns. talouden controller toiminta, jolloin raportoinnin ja ennakkoinnin luotettavuus lisääntyy. Tietojärjestelmät ovat organisaatioiden palveluprosessien kiinteä osa nykypäivää. Pitkälle selkiytetty ja keskitetty toiminta tarjoaa aivan toisenlaiset mahdollisuudet tietohallinnon tuottamien palvelujen hyödyntämiselle johtamisessa kuin laajaa ja hajautettua mallia hyödyntävä organisaatio. Keskittämisen hyödyt kertautuvat myös tietohallinnon tehostumisen hyötyinä.

Päättäjien tulisi huomata, että vaikka talous- ja henkilöstöhallinnon rutiinitehtäviä on siirretty Monetralle, vastuu taloudesta ja henkilöstöhallinnosta on kunnalla. Näihin tehtäviin on oltava kunnassa riittävät resurssit ja osaaminen. Talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien yhdistäminen turvaisi riittävän talous- ja henkilöstöhallinnon osaamisen säilymisen kunnassa sekä työn tehokkaan ja tulokellisen organisoinnin.

8. Lopuksi

Toimintakertomus on viime vuosina monipuolistunut sisällöltään. Myös kertomuksen ulkoasu on parantunut. Toimintakertomuksen tulisi sisältää vertailuja aikaisempiin vuosiin. Nyt lukuja on vertailtu vain koko kunnan tasolla.

Kirjanpidon ja määrärahojen seurannan tulee olla järjestetty niin, että määrärahojen mahdolliset muutokset voidaan käsitellä tilivuoden aikana.

Tarkastuslautakunta muistuttaa, että henkilökunnan tehtäväkuvaukset ja vaativuusarvioinnit tulee saattaa pikaisesti ajan tasalle.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan asukkaiden, mökkiläisten ja matkailijoiden tyytyväisyyttä kunnan tuottamiin palveluihin tulisi mitata säännöllisin väliajoin tehtävillä asukastyytyväisyyskyselyillä.

Hailuodossa 25.05.2016

Pirkko Rantasuo

Raili Louhimaa

Mikko Iljana